

# lodiari

La cultura, en occitan

FÒRA  
SERIA  
n° especial  
liceans

Numéro ofert per :

L'Ofici Public de la Lenga Occitana (OPLO) vos ofrís aqueste numèro fòra seria del Diari, especial liceans e liceanas.

Jos la direcccion de l'equipa de redaccion del Diari, s'agís d'un numèro pensat especificament pels joves, amb l'ajuda de quelques uns d'entre eles tanplan coma de professoras e professors. Vos permetrà de descobrir o tornar descobrir la cultura, en occitan.

Cinèma, musica, espòrt o encara jòcs video, retrobatz los subjèctes que vos interèssan en explorant las differentas varietats de l'occitan e en crosant d'autoras e d'autors als agaits plan variats.

## BONA LECTURA E MERCÉS DE FAR VIURE CADUN E CADUNA A VÒSTRA MANIÈRA LA LENGA E LA CULTURA OCCITANAS !



PER MAI D'INFORMACIÓNS.  
RENDETZ-VOS SUS  
 [jemejettealoc.com](http://jemejettealoc.com)  
 @OficiOccitan



ABONATZ -VOS A

**Lo diari**  
La cultura, en occitan

M.  Mma

Nom / Estructura : .....

Pichon nom : .....

Adreça : .....

Còdi Postal : ..... Vila : .....

Païs : .....

N° Tel : ..... Email : .....

25€  
6 NUMÈROS  
1 AN

Abonatz-vos  
en linha sus  
**lodiari.com**

Version  
numerica tre  
1,50€/mes

M'inscrivi a la letra  
d'informacions del magazine  
**Lo Diari**.

Desira soscriure ..... abonament(s) a 25€ cadun, distribuit en zòna<sup>1</sup> ..... siá ..... €  
de pòrt, per un total de ..... € de reglar per chèc a l'òrdre de « **IEO OPM** ».

Tornar mandar amb vòstre règlement a :

**IEO OPM - Lo Diari 11, rue Malcousinat 31000 Toulouse**

Lo .....  
Signature

1 - Zone 1 : France Métropolitaine, frais de port inclus ; Zone 2 : DOM-TOM, Union Européenne et Suisse, 4 € de frais de port par an ; Zone 3 : Reste du Monde (hors Union européenne et Suisse), 6 € de port par an.

Les informations recueillies à partir de ce formulaire font l'objet d'un traitement informatique destiné à l'IEO Occitanie / Pyrénées-Méditerranée – Lo Diari. Conformément à la loi « Informatique et libertés » du 6 janvier 1978 modifiée, vous disposez d'un droit d'accès et de rectification aux informations qui vous concernent. L'abonnement est valable pour six numéros à compter de la réception du paiement. Tout nouvel abonnement reçu immédiatement avant ou après le bouclage du numéro en cours pourra être reporté en conséquence.

# EDITO

per Danís Chapduelh

## Lo Diari? De qu'es aquò ?

Où ! O sabes qu'en gascon lo "diari" es aqueste jornal que recebes cada jorn, lo "quotidian" ? E ben es per aquò que nostre magazine sortís... cada 2 meses. #AquòEsFach

Çò qu'as dejós los uèlhs es un *Diari* fòra seria, que mòstra un pauc çò que fasèm d'acostuma, çò que sabèm far. Amb tota una equipa de monde mesclats, nos agrada d'escriure sus tot çò que passa, mai que mai sus la cultura : cinéma, musica, jòcs vidèo, literatura, espòrt, novèlas tecnologias, scïéncias, istòria... E o fasèm tot en occitan !

Çò que volèm es mostrar que se pòt parlar de tot dins aquesta lenga, d'un biais modèrne e eficaç, far de l'occitan un quicòm del quotidian, del cada jorn... del diari.

Bona passejada per nòstras rubricas e esites pas d'anar sus [lodiari.com](http://lodiari.com) (+ Facebook, Twitter, Insta) per ne legir encara mai o t'abonar a la revista !

 [lodiari.com](http://lodiari.com)

 [LoDiarí](#)

 [@Lo\\_Diari](#)

 [daniel\\_lodiari](#)

DIRECTEUR DE PUBLICATION  
Michel Tayac

RÉDACTEUR EN CHEF  
Danís Chapduelh

RÉDACTEUR  
Guillaume Gratiotet

MAQUETTE & ILLUSTRATIONS  
Elodie Saulnier

IMPRESSION & ROUTAGE  
Grapho12 Imprimeur  
(Villefranche-de-Rouergue)

PUBLICITÉS  
[publicitat@lodiari.com](mailto:publicitat@lodiari.com)

Ont participé à l'élaboration de ce numéro :  
Cathy Lacroix, Silvan Chabaud, Diu Negre,  
Capitani Lemosin, Armand, Perrine et  
Amandina (licèu Solt, Masamet), Tristan  
Gahús, Carolina Dufau, Camille Martel,  
Matieu Poitavin, Nicolas Rizzo,  
Professor Virasoleih, Matieu Casanova  
et Estelle Mazodier.

Mercés especial, per lor agait e lors  
retorns, a Cecilia Chapduelh, Emmanuel  
Isopet, Virginia Lago, Guilhem Thomàs.

*Lo Diari* et *lodiari.com* sont  
des publications de  
l'IEO OPM,  
11 rue Malcousinat  
31000 Toulouse, FRANCE

ISSN en cours (édition imprimée)  
ISSN 2610-5683 (édition en ligne)  
CPPAP : 0221 G 92946

Exemplaire gratuit, ne peut être vendu.

# SOMARI

## 4 • Deu neient ençà

Lo Broishèr

## 5 • Supereròis

La font supereroïca

## 6 • Manganas

Caçaire × Caçaire

## 7 • Tòca-Maneta

Entre nautres

## 8 • Musica

Rosalía

## 9 • Au casco

Oui ma gâtée !

## 10 • Entrevista - Senhal

LoDiarí x rodín x Amic

## 12 • Cordeladas

OVNI(s)

## 13 • Lume

2 teen movies

## 14 • Clinhada

La concòrdia de *Discord*

## 15 • Clic & Scròll

Twitch, segre lo corrent

## 16 • Hats e dats

[Kosmopoliti:t]

## 17 • Au cornèr de las sciéncias

Atlas, Nao, Spòt e los autes

## 18 • Barrutlatges

Lo massís de las Maura

## 19 • Planeta espòrt

Espòrt e ecologia reconciliats ?

# LA BROISHÈR

B'ac avetz comprés, que'vs vam parlar d'Andrzej Sapkowski e de la soa òbra màger : *Lo Broishèr* (*The Witcher* en anglés, *Wiedźmin* en polonés). Los romans, purmèr, publicats enter 1986 e 2013, que son a la cauç de l'escaduda d'aquera istòria qui'ns parla de fanatisme e de tolerància, d'òdi e d'amor : de nosautes qué. Puish las divèrsas adaptacions d'aqueth univèrs de fantasia : los jòcs video gessits de las aventuras de Geralt de Riv, e la seria Netflix de Lauren Schmidt Hissrich.

La saga literària que començà dab *La Sang deus elfes* (2008 en França). Ua purmèra passejada per l'univèrs deu broishèr que presenta tots los personatges màgers, qui ensajaràn de trobar la lor plaça en un monde negre e terriblament uman : Geralt de Riv (caçaire de monstre, « broishèr », e eròi a despieit d'eth), la joena Ciri (pupilla suspresa de Geralt) e Yennefer de Vengerberg (magicana libra e capborruda). Aquesta òbra que'ns amuisha lo temps deus aprenedissatges de Ciri, qui deu mestrejar poders deus extraordinaris e terribles au còp. Un temps urós, despartit enter Kaer Morhen (hortalessa deus broishèrs) e lo temple de Melitele d'Ellander. Mes aqueth temps non pòt pas durar guaire e los autes romans de la saga, *Lo Temps deu mesprètz* (2009), *La Batiada deu huec* (2010), *La Tor de l'irongla* (2010) e fin finau *La Dauna deu lac* (2011), que dèn l'**aviada** a ua **huejuda descabestrada** de Ciri, perseguida per ua miaça d'un aute monde. Ciri e mestrejarà los sons poders ? Geralt e poderà retrobar-la ? Yennefer e s'i escaderà a obtiéner çò que desira a tota fòrça ? Entà'c sàber, que'vs calerà léger las 1 700 paginas d'aquera istòria (*Integrau Kaer Morhen* en çò de Bragelonne, 2020). Be v'asseguri, que s'ac vau !

Quan parlam de l'univèrs d'Andrzej Sapkowski, ne podem pas non pas evocar lo tribalh de CD Projekt Red. La purmèra adaptacion videoludica de las aventuras deu broishèr,

lo jòc eponime *The Witcher*, que permet de popularizar los libes a l'internacionau. Que segueish lèu *The Witcher 2 : Assassins of Kings* en 2011. Fin finau, que pareish en 2015 lo celèbre *The Witcher 3 : Wild Hunt*. Aqueste que vad tanlèu la soa sortida ua referéncia deu genre en mei d'estar ua escaduda comerciau (10 milions d'exemplars venuts en 1 an). Ua adaptacion que brilha per las soas caracteristicas hèra nòrmas : un monde obèrt de 136 km<sup>2</sup>, un temps de jòc qui pòt anar dinc a 200 òras e 36 fins possiblas, quiò, 36 ! Que'u ve conselhi se las causidas impossiblas ne'vs hèn pas paur.

Atau la darrèra adaptacion pertocant lo broishèr : la seria *The Witcher* difusada per Netflix. Disponible despuish deceme 2019, que hasó parlar d'era per mantua rason : las criticas qu'èran de las numerosas, sustot en çò qui pertòca la realization e la forma causida. En efèit, aquesta introduccion a l'univèrs deu broishèr n'ai pas de bon comprénder tà'us qui començarén lo lor camin còsta Geralt de Riv pr'aquí. Au contra, entà avançar mei viste e aprestar l'aviada de la dusau sason, causidas qu'estón hèitas au nivèu scenaristic, decisions qui **chepiquèn** ua partida de la comunautat deus **ahuecats** de la saga. Au neste punt de vista, que caurà esperar drin entà saber se desencusam aquera adaptacion o se renonciam a la produccion sancèra... mes la seguida ne pòt pas sonque estar miéller !

Lo Diu Negre que v'espèra...



*The Witcher 3 :  
Wild Hunt*  
Bandai Namco  
Entertainment  
XBox, PC, PS4,  
Switch



*Le Sorcier*  
*Le Dernier Vœu*  
Andrzej Sapkowski  
Bragelonne, 2019  
320 paginas  
15,90 €



# LA FONT SUPEREROÏCA



Adieu los pitits ! Qu'es lo Capitani Lemosin que vos parla dempuie son repaire secret 'captat au mitan dau malhum de galariàs que s'espand jos la vila de Limòtges. Vos vau parlar de mos cosins americans. Vesetz de qui parle ? Son beus, son fòrts, son coratjós, qu'es los supereròis ! Dempuei d'annadas, 'visatz lors aventuras sus los ecrans beus o pitits. Mas sabetz segurament que son de las adaptacions de bendas dessenhadas que se 'pelan daus comics. Avez l'évia de ne'n legir, mas sabetz pas per ente començar ? Adonc, vos vau aidar un pauc.

De'n prumier, fau saubre coma son escrichs quilhs comics. Aus Estats Units, qu'es daus librettons d'un vintenat de paginas, centrats sus un personatge o una equipa e que suerten a pus pres tots los mes. En saubre que Superman apareguet en 1938 e Captain America en 1940, vos laisse comptar quantben de paginas son estadas imprimidas per chascun de quilhs eròis ! Los comics son publiats principalament per doas maisons d'edicion : Marvel, la Maison de las Ideas, e DC, lor Distinguida Concurréncia. Per chascun de lors eròis, fan trabalhar un autor mai daus dessenhaires pendent 2 o 3 ans, davant de chamnhar d'equipa creativa. Entau, avem çò que 'pelam un run, una seria d'arcs narratius, d'intrigas, que fan una istòria coerenta.

Coma chausir un run ? Segon qui es vòstra eroïna preferida, a l'azard Wonder Woman o Captain Marvel, o tanben l'estile dau dessenhaire que vos plai lo mai. E coma lo segre ? Si mestrejatz la lenga de Stan Lee, podetz trapar las darrieras surtidas directament 'ribadas daus Estats Units en còrrer chas Pulp's a Bordeu o a la librariá Bédéciné de Tolosa, per exemple. O 'chaptar lors versions francesas au quiòsc en fàcia dau liceu (mai benleu a costat de chas vos). Mas coma setz au mitan de l'istòria, qu'es benleu pas 'cepte de tot compréner. Adonc vos fau renseñhar sus los runs en cors, los que van 'ribar, e lors adaptacions en França.

Una autra solucion es de legir un run paregut en libre. Quò será pas las darrieras aventuras de vòstre superaubre favorit – nos s'apelam tots Groot – mas quò permet d'aver una istòria completa. La còsta de quilhs libres pòt èsser un fren aus prumiers 'chaptadís (una vintenat d'euros per una BD). Los editors frances de comics americans (Panini per Marvel e Urban per DC) suerten regularament de las collections promocionalas a l'entorn de 5€ lo libre per far descubrir las aventuras de lors eròis principaus. E tanben, chasca annada, lo 1er dissabde dau mes de mai, es organizat de pertot dins lo monde, lo Free Comics Book Day (lo jorn daus comics gratuïts) emb sa seleccion de librettons editats per l'enchainon, disponibla chas los libraris qu'i participan.

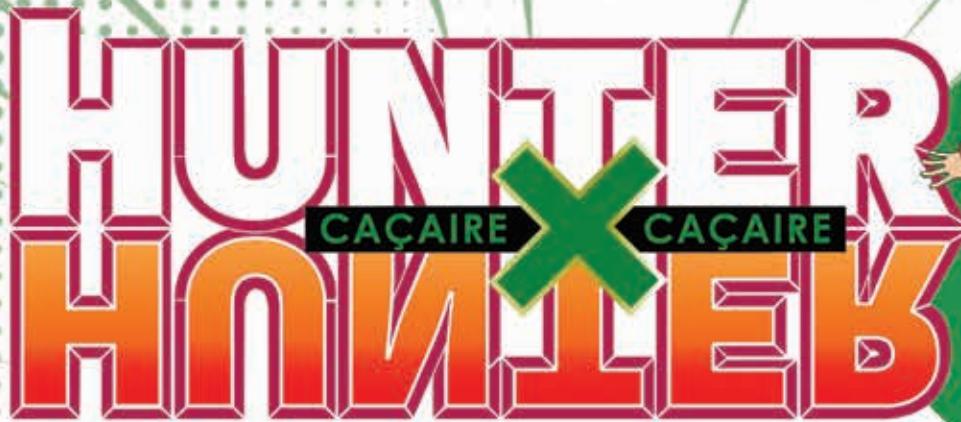
Aura sabetz tot çò que fau per 'nar cerchar l'aventura a sa font, dins los comics, e de segre las istòrias epicas, passionantas e mai amusantas de vòstres eròis preferits ! Bona lectura !



Malhum : fialat, tiala, ensemble de linhas, de vias / (A)cepte : aisat, facile

Còsta : lo pretz, çò que vau una chausa / Enchainon : ocasion

# HUNTER X HUNTER




Verybadgeek.fr

Partir a l'aventura a l'atge de 12 ans amb solament una cana de pescar e de determinacion ! Aquò's susprendent ? E ben, es aquò que presenta Hunter x Hunter, un monde ont existís lo mestier dels vòstres sòmis. S'i ganha de glòria, d'argent e de coneissença !

Dins aqueste manga seguissèm Gon, un jove protagonista que vòl realizar sos sòmis, tornar trobar son pare, qu'es el meteis un celèbre Hunter. Al fial de son epòpèia va far lo rencontre de forces amics **fadats** amb d'històries e d'objectius diferents, coma per exemple véncer un gang ! L'anime s'acompanha de forces scèniques de castanya contra d'adversaris **badass** e estranhs coma una palhassa sadica, un assassin amb de clavells sul cap tot drech sortit d'*Hellraiser* o encara lo bòsso misteriós d'una banda de psicopatas.

Hunter x Hunter es un manga de Yoshihiro Togashi paregut pel primièr còp en 1998 e que contunha totjorn, amb a l'ora d'ara 36 tòmes. Es un manga de tipe **shōnen** amb un peçuc de fantasiá, l'autor i inventa sa pròpria escritura e i dessenxa sa pròpria carta del monde. Hunter x Hunter es pas lo primièr manga de Yoshihiro Togashi qu'aviá dejà coneget lo succès amb doas autres òbras emblemáticas : *Level E* (1995) e *Yū Yū Hakusho* (un autre **shōnen** de 1990). Puèi lo manga a coneget doas adaptacions en anime, una en 1999 que pas jamai foguèt contunhada, e una altra en 2011 qu'es en paua pel moment (que se tròba uèi aisidament sus Netflix), mas qu'a vertadièrament donat un buf novèl al manga.

L'anime a la força d'aver de personatges atrasents e dinamics que demòran pas aquí sens bolegar e qu'evoluison de longa. Emai Gon siá lo personatge principal, es pas lo mai

interessant perque es accompanhat de forces protagonistas desparièrs e carismatics coma Killua que fugís sa familia d'assassins e tanben las pulsions murtrières, Leorio que vòl utilizar son estatut de hunter per una causa altruista, Kurapika qu'es animat per una set de venjança. Lo personatge de Gon es qualqu'un de brave e innocent e l'autor se servís de las caracteristicas per aumentar los traches macabres dels antagonistas. De tal biais, trobam Hisoka, un clown dangierós que vòl solament lo jòi d'un combat.

L'anime se bastís d'arcs narratius totes plan differents dins sos continguts e que s'atardivan pas dins sos **sicut**. Los episòdis son cargats en accion e eveniments. Dins HxH, los univers cambian, los personatges passan d'un examèn enigmatic a una **venda a l'enquant** descabestrada, e duscas a integrar un videojoc subresofisticat. Brac, HxH agradarà als gostes de totes los lectors sens jamai vos **aconsomir**. De mai, lo manga abòrda de tematicas pas totjorn enfantinas tan coma l'abandon e la mòrt. Hunter X Hunter es un manga qu'a pas jamai paure de cambiar radicalament son encastre d'un arc a l'autre en parlant alara de totes los subjèctes.

Amb sos 23 ans d'existéncia, encara que Hunter x Hunter demòre dins l'ombra d'autres mangas prestigiosos, lo cal considerar coma un manga important perque a sauput ligar mantunas generacions de lectors.



Hunter X Hunter - Vol. 4 - Yoshihiro Togashi - Éditeur : Kana, 09 / 2020

11.5 x 17.5 cm - 185 paginas - 6.85 € - EAN 9782871292692





# AMONG US

## ENTRE NAUTRES

Maniaires de maneta, pataunhaires de botons e esportius de canapè, adissiatz !

Quò es rare, per un juec video, d'aver una segonda vita. Manca los juecs de tir, competitius, que pòden amassar dau monde pendent quauquas annadas avant d'**alassar**, en generau avem leu fach de passar a autra chausa. Dau còp quand un juec, qu'era confidenciaciu a son lancament, començà quauquas temps après de venir popular, forçadament quò atira l'atencion ! Per *Among Us*, quò es un pauc çò que s'es passat : quand suert en 2018 quò marcha pas trop per eu, e 'rieba pas a despassar los 50 jugaires a l'encòp, tots païs confonduts ! Fau dire qu'es pas ben brave : emb las fenestras mau 'dobadas, son dessenh e las animacions simplas, sembla a un juec *Flash* sus navigator (RIP pítit àngel partit trop tòst) de las annadas 2000. Quò es lo *streaming*, e los creators de contingut en linha, que li bastissen sa popularitat, dos ans apres sa surtida, e daus 50 paubres jugaires dau començament, *Among Us* monta a mai d'1,5 milions ! Un miracle per la tota pita equipa que desvelòpa lo juec, InnerSloth, mas tanben una charja de trabalh enòrma vist que devien aumentar lo nombre de servidors per permetre a tot lo monde de jugar, pertot e sus totes las plataformas (ordenadors, consòlars e tanben telefonets).

Coma explicar queu succès ? Quò ten segurament a son sistema de juec : dins un equipatge de pitits bonòmes (d'iet maximum) perduts dins l'espaci, un o mai d'un impostor se son **'captats**. L'equipatge deu donc realizar de las taschas correntas pendent que lo faus membre eissaia de los tuar, un per un. Siá i arriba, siá los equipers recuperan daus indicis que permeten de saber lo quau d'entre ilhs es lo traïdor. A queste moment, convòcan una assemblada d'urgéncia, eschamnhan lurs elements, parlan, e vòtan per eliminar quauqu'un. Plan segur, l'impostor es tanben aquí present, e pòt completament se defendre, acusar quauqu'un mai, etc...

Quò vos rapela quauquarren ? S'avetz desjà jugat au Leberon, lo juec de societat, autrament dich *Les Loups-Garous de Thiercelieux*, vos trompatz pas. Quò es un pauc parier, mas transpausat dins l'ambient daus filmes *Alien* o *The Thing*, e emb daus minijuecs en mai.

Las mecanicas son pro **aisadas** e fau pas trop de temps d'eissais per préner *Among Us* en man e comprénder coma funciona. Quò será 'laidonc possible de lançar una pita partida, per s'amusar cinc minutias, o vint, o la nuech. E per èsser amusant, z'es ! Sovent partiretz de rire, de bon còr o nerviosament, per çò que l'equipatge que se fai **desquilhar** començà de far n'impòrtia qué, tot lo monde se mésfia de tot lo monde, quò monta, quò **s'escharpís** e per 'chabar, au mitan d'una barriera amassada desordenada, un membre d'equipatge se fai catapultar dins l'espaci... mentre qu'era 100% innocent !

Çò que podiá èsser la feblesa d'*Among Us* a la debuta ven un pauc sa fòrça a la fin : es simple d'accès, grand public, pas char (comptar mens de 5€) e quò es possible tant de lançar 'na pita partida aperitiva emb quauques amics coma d'i passar 'na nuech a afinar sas tecnicas au contacte de jugairitz e jugaires venguts de pertot.



Alassar : crebar, fatigar / Se 'captar : se cachar / Aisat : facile

Desquilhar : tombar, abatre, tuar, massacrar / S'escharpir : se polhar, se brejar, se disputar

# ROSALÍA

IDENTITAT, MAINSTREAM  
E UNDERGROUND

S'ètz passat au travèrs deu fenomèn musical Rosalía, se n'avetz pas enqüèra en cap las melodias de *Dí mi nombre*, *Pienso en tu mirá o los « tra tra ! »* de *Malamente*, se n'avetz pas seguit la ploja de prèmis tà l'estela catalana, que vam de tira tornar taus fundamentaus. A mitat camin enter la cantaira Beyoncé e l'artista Frida Khalo, la Rosalía que s'ei inspirada d'un roman occitan deu siècle 14 entà compausar l'album *El Mal Querer*, qui'u aubreish las pòrtas deu mercat musical mondial. En dus discs e quauques singles, que s'a sabut compausar dab còdis identitaris tradicionaus, marginaus e globaus.

En 2017, lo monde d'Espanha e los curiós apassionats de musica iberica que veden aparéisher l'andada Rosalía. Joena cantaira catalana, que's causeish lo flamenco en castelhan tà har espelir lo son engèni artistic. Ua votz unica, poderosa, aguda e clara, aus ornamentals a càder de cuu. Dab l'album *Los Ángeles*, Rosalía que mèrca d'ua pèira audaciosa e virtuosa la musica flamenca. A la produccion e adobaments, lo Raül Refree, que l'acompanha a la guitarra suus emponts d'ua virada a *uishes tancats*, qui la hè conéisher e pojau au som. Las vistas sus internet que s'apièlan entà'u videoclip *De plata*. La Rosalía que s'i passeja sola preus paisatges urbans californians. Pèdescauç o cauçats de talons suber hauts, jeans sòbris o raubas rutilantas, enter haute costura e pelhas vintage, los uelhs plantats hens la camera, tà *guinar*, minhardejar o espiar de haut.

Noveme de 2018, l'album *El Mal Querer* qu'arriba dab lo títol *Malamente*. Inspirat deu roman medievau occitan *Flamenca*, lo disc que conta en onze capítols ua istòria de hemna desirada, amorosa d'un òmi qui's revela dominator, gelós, qui vaderà lo son *jaulèr*. Experimentau e conceptuau, lo caractèr *underground* de l'album ne descoratja pas las ventas. B'ei mondial lo succès ! En son e en imatges, *Malamente* e *Pienso en tu mirá* que tòrnjan bâter las cartas de la cultura gitana e populara. La musica qu'ei ancorada, ultra eficaça, minimalista autant coma produsida. Que soa trap, hip hop, pausat sus *palmas* e *palos* flamenco. Inclassable e revolucionària. Que mîra juste, au còr de l'identitat deus quartiers populars, enter bitume e terrenhs abandonats, camions tuning e bruts de motor, tauromaquia e environament catolic, caras obreràs e jòias *bling-bling*. Un condensat de cultura globau e locau, coregrafiad a las mòdas afroamericana e flamenco, teishudas sarradas, braç en arc o en còrns de taur, espatlas nerviosas e mentons hauts.

En l'industria musical, la Rosalía que pausa actes artistics e politics deus hòrts. Preus país ispanofòns, au parat de las manifestacions deu 8 de març, jorn de la luta deus drets de las hemnas, panèus dab paraulas deu *Mal Querer* que floreishen : « *A ningún hombre consiento que dicte mi sentencia* » (« Ne permeti pas a nat òmi de prononciar la mia sentència ») o enqüèra « *yo era tuyu compañero, hasta que fuiste carcelero* » (« Jo qu'èri toa, parion, dinc a que vadosses jaulèr »).

Que s'arretrobè coma actora e cantaira en lo filme *Dolor e Glòria* deu Pedro Almodovar, en tot miar collaboracions dab musicians internacionaus (Billie Eilish, The Weeknd, Travis Scott, Bad Bunny...) en clips qui cumulan detzenas de milions de vistes !

[► rosalia.com](http://rosalia.com)



# OUI MA GÂTÉE!

SCH, Jul, Alonzo... La prima de 2021 a vist espelir un fum de disques de rap marselhés. Un biais de dire, un biais de cantar, qu'encanta leis afogats dau genre desempuèi trenta ans tot just, e la sortida nacionala dau premièr album d'IAM. Un biais collectiu tanben, tant la noción d'estre marselhés sembla comptar per leis artistas de la vila, qu'esitan pas a si metre ensembs per trabalhar.

## DISCOGRAFIA

A l'escasença de la parucion de son album *JVLIVS II*, SCH es estat entrevistat per Mouloud Achour dins son emision *Clique*. L'artista es tornat sus lo tròc *Bande Organisée*, que faguèt una deis entradas lei mai marcantas de l'an 2020 en rap ambe son famós « Oui ma gâtée ».

La frasa dona lo ton de l'album, egotrip segur, tanben pastat d'un francés *cafit* d'expressions marselhesas de tria. E coma a chasque còp, la premsa sembla descubrir un lexic novèu, non pas « joine », mai bessai exotic.

Quand lei ràdios e la premsa nacionals si trufan de sa *mòrga* en shòrt e *chancletas* e de seis expressions, la musica dau rapaire dau barri de Sant Joan s'auve jusca dins lei salas de fitness de banlèga parisenca. L'album *13'Organisé*, e aqueu *single* en particulièr, es estat un tsunami espantant. Fins qu'ais escòlas mairalas, si pòu entendre cantar « Zumba cafew », e meme leis aujòus conciutadans Massilia Sound System saludan lo travalh menat per Jul. Desempuèi lei succès recents de Jul ò Alonzo - sens parlar de Soprano, qu'es vengut un dei noms màgers de la pòp francesa - lo rap marselhés es tornat a la popularitat qu'aviá a la fin deis annadas 1990.

Vint ans avans *13'Organisé*, l'album *Chroniques de Mars*, portat per Imhotep d'IAM en 1998, aviá ja un èr de reunion de familha, un cliché d'època dau panèl rap de la vila. La compilacion ven tot just de reparéisser sus lei plataformas de streaming, e recampa ja Akhenaton e Shurik'n d'IAM, Le Rat Luciano e Don

Choa de la Fonky Family, encara actius a l'ora d'ara.

Ce que si remarca tanben, dins lo succès de Jul, es la fòrça dau collectiu. Lei ramifications de l'aubre genealogic dau rap marselhés s'entremesclan dau lòng de *13'Organisé*, que convida lei noms novèus de la scèna locala, per exemple Soso Maness ò Kofs, tant coma leis ancians Alonzo e Le Rat Luciano, sens parlar d'IAM.

D'alhors, Jul convida sus son album de gents coma Stone Black de Carré Rouge, ò Fahar de Puissance Nord, doei grops mitics maugrat sa manca de succès, apareissuts a la fin dau siècle passat. Un fenomène de banda que si retròba pas tant qu'aquò dins la rèsta dau rap francés d'ara.

Segur, i a agut d'albums marcants, *93 Empire*, portat per Sofiane, metèt en avans gaireben tot lo departament de Seine-Saint-Denis (desempuèi leis ancians de NTM fins a Vald), Médine inicièt a son torn la seria de títols *Grand Paris*, mai si constata que leis artistas dau *ròdol* parisenc semblan pas tant units coma lei Marselhés.

Fau dire que tot aqueu monde es connectat : lei membres d'IAM ajudèron a l'*espelison* de la Fonky Family ò de Psy 4 de la Rime, qu'elei tanben ajudèron lei generacions seguentas a si far sa plaça dins leis aurelhas dau public.

Coma qué, la transmission, lo passatge de relais, valor dau defunt movement hip-hop, es totjorn au còr de la creacion marselhesa.



IAM, ... De la Planète Mars,  
Labelle Noire / Virgin, 1991



Collectiu, Chroniques de  
Mars, Kif-Kif Productions /  
BMG, 1998



Collectiu, 13'Organisé, Rien  
100 Rien / Believe, 2020



SCH, JVLIVS II, Maison  
Baron Rouge / Rec 118, 2021



Pastat : prestir (coma lo pan), mesclar / Cafir : emplenar, farcir, gavar / Mòrga : swag  
Chancleta : sandala, claqueta / Ròdol : cercle, contrada, sector / Espelir : sortir, nàisser

## LoDíari x rodín x Amic

Rodín Kaufmann es un multiartista : cantaire, poèta, tatoaire... A sortit un album de hip-hop, *Pantais Clus*, eclectic coma el. Nos sèm captats per parlar musica, clips, serias... Amb Amic Bedel, realizator, en guest-star ! 🤝



rodin

Guilhem

Adieu aquí lo Guilhem del Diari. Va plan ?

rodin

Plan e tu ? Menavi adès siáu dintrat en cò mieu

Siás anat véser se "l'èrba es totjorn mai verda autra part" ? 😊

rodin

Lo sabiáu qu'es mai verda en Bearn ! Fan créisser de 🍀 ! 😊

Guilhem

I èras per de projèctes artístics ?

rodin

Òc trabalham sus lo live de Pantais Clus.

Nos fau tot tornar arrenjar, cambiar d'estetica.

Va èsser mai virat vers l'electro sorna e pesuga e mens vers lo post rock

Per un 🎵 aital, es una escomesa !  
De qué semblarà ?

rodin

Es un autre encastre, per se far plaser. Sarà different dau disc, un remix complet, e podem se permetre de causas, utilizar de samples "conoissuts" (Steve Reich, Nina Simone...) I aurà tanben un costat John Carpenter...

Qu'es aquò lo sample dins "Pichòta Flor" ?

rodin

Es "Lei Mòts" de Nicòla Alziary, cantairitz de Var deis annadas 70



Nicòla e ieu



Guilhem

John Carpenter ? Parlas cinema o musica ?

Musica ! Aimam ben lei films e serias un pauc flipantas dei 80's coma Twin Peaks o Shining 😊

Dins lo live utilizam de sintes analogics justament, per aguer aqueste costat 80's 🎵

Un film/seria flipant d'uèi que t'espanta ?

rodin

Stranger Things ! Es pas taaant flipant mai siáu fan 😊😊😊



rodin

E de la BO tb ! 👍

Guilhem

T'agradariá de far una BO ? De qué ?

Òc, mai sabi pas... qqren coma Interstellar, o la seria Lost in Space, aimi ben. La BO es cool tb !

Dins l'espaci alavetz 🚀🚀

Per l'identitat visuala, siás tu lo creator ?

rodin

Siáu lo "director grafic" de Pantais Recòrds. Fau de dessenh dempuei pichon, ai fach de grafiti, de visuaus per de caissetas e 🎵 dempuei qu'ai 11 ans 😊

Aimi lo fach a la man. Segur fau tot sus 🖥 mai aimi la matèria "umana", l'analogic, lei causas que venon bèlas en venent vielhas.

E lo tatoatge ? I veses un ligam ambe la musica ?

Es una enveja dempuei longtemps. Un biais de prendre possession de mon còrs, pauc a pauc.

Lo "moviment" Pantais Clus, fach d'escritura, de musica, passa tanben per lo tattoo. Coma d'autrei, ai decidit que ma persona porriá èstre part de l'òbra.

Siás un afogat de 🌊 de cò que sabi... a quin punt ?



rodin

N'ai un 40/50enat de parèus... ai pas comptat

N'i a que tòrni vendre

N'i a que meti fòrça sovent

N'i a que son d'òbras d'art quasi

N'i a que voliáu ado mai aviáu pas lei sòus...

Es un objècte creatiu ligat a la street, au hip hop. Se regaches, quand comencèt a i aguer de sòus dins aqueste mitan, lei MC (Big Daddy Kane etc) an mes en valor 💎 e 💎. Lei jòias m'interessan mens, mai lei sneakers... 🎩



N'ai mm en pantoflas



Guilhem

Quina suspresa de retrobar la votz de Max Roqueta dins un disc de hip-hop !

Auriáu aimat metre Jòrgi Reboul mai ai pas trobat d'enregistraments. Son de poètas gigants. Èra un biais de mostrar una filiacion, una dralha. Ai utilizat Rouquette coma un american auriá utilizat Gil Scott-Heron.

As justament signat en çò d'un label american. Cossí se faguèt ?

Trobari pas d'estacat de premsa en . Degun voliá defendre un disc de hip-hop alternatiu en occitan. Pas de casa per aquò : siá acceptavi de me trobar ds la "world/trad" siá èra

Avèm mandat lo disc a Fake Four, an adorat. De collaboracions son endralhadas ailà. Ara ai pus lo mm "besonh" de la premsa FR. E lo camin es long encara per far cambiar leis esperits

Se prenon pas lo cap per classificar la musica ?

E la percepcion de l'òc es diferente. Siam negats ds nòstre país. Quand volem nòstra plaça ds lo present, au mièlhs, li es pas. Au pièger se van trufar de nos.

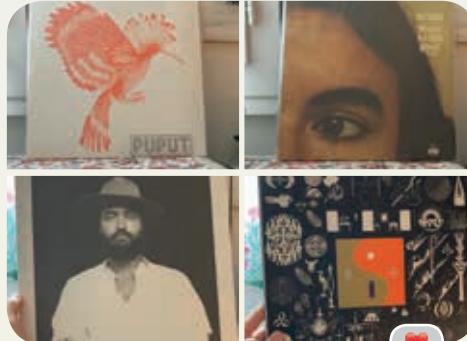
Ton Top 5 de hip hop ?

Keep Ya Head Up - Tupac  
Tao of Now - Saul Williams  
Slam - Onyx  
Back from the dead - House of Pain  
Ditty - Paperboy

rodin

Guilhem

De qué vira sus ta platina uèi ?



Guilhem

Aviás ja fach un clip amb un rapaire de , non ?



Òc en 2013 embé Amic, 1er clip, 1er single. Aguèt pas lo resson meritat, aviam pas encara tota la mecanica de còm.

Amic Bedel lo realizator de França 3 ?

Amic Bedel rejunh la conversacion

Oc Va plan ?

Diga: dins aqueste clip es un vertadièr ?



oc, e mai roergàs, çò qu'es pro exepçional !

Guilhem

@Amic, de qué t'agrada ds la musica de @rodin ?

Amic

Tot ! Son escritura, son flow, sas pròds que van cercar pertot, del folk als synthés 80

Lo clip es un exercici particulièr ?

Amic

Oc perque cal servir l'artista e sa musica. Ai agut fach de clips sus de musicas que m'agradavan gaire. Ai jamai fach de gròsses clips a mejans, es totjorn estat un luòc d'experimentacion.

Guilhem

Un 3 de clips ?

Amic

N'i a mai de tres Mas Michel Gondry a ja plegat lo jòc. Duèi aimi plan lo travalh de Dexter Navy, de Mègaforce, de Emilie Sornin o del jove Dario Fau

Per fargar un clip travalhas solet o ambe l'artista ? Per ex "Rei de la " ?

Amic

Es un travalh a 4. Prepausèri l'idèa de tablèus amb de situacions modestas e lentas. Rodin prepausèt Chloé pel parelh e dubriguèt lo rodatge als luòcs que comptan per el. Filmèri amb Lila Fraysse pendent 1 setmana e montèrem a 4 mans amb Rodin. Aimi plan l'idèa de travalh collectiu en micro equipa.



Aquò tanben èra una òbra collectiva ?

Amic

Dètz ! Espèri que l'esperit va contunhar. Las 1èras annadas fogueron fòrtas. Un vam creatiu novèl amb lo monde que descobrissián las vidèos a l'Estivada

rodin

De qué ne dises @rodin ?

Esperi que Dètz contunharà. D'alhors avem encara de causas a publicar @Amic

Un collectiu s'inventa pas de defòra, a besonh d'èsser portat per seis actors, nautrei, la 1èra generacion, çò que podem far es prepausar lei condicions per l'espeliment d'un Dètz 2.0

# OVNI(s)



Aquí una seria que pòrta plan son nom. Es tombada d'enlòc quand l'esperàvem pas, un OVNI vos disi. Una comèdia de 12 episòdis signada Canal+, de mal classar. Amb sos aires de film de Claude Zidi, la seria pauza un agach colorat e poetic sus la fin de la decennia setanta.

OVNI(s) se debana en 1978 dins l'encastre d'una institucion francesa unica al monde, lo GEPAN ! Ara nomenat GEIPAN, es lo burèu cargat d'observar e analisar los fenomèns aerians pas identificats, al dintre del CNES, lo Centre Nacional d'Estudis Espacials, a Tolosa. Dins las annadas 70, las socopas volantas èran de moda en çò nostre, que siá a la television o dins la literatura. En un temps de menaça de guerra nucleara, çò que venia del cèl meritava una explicacion ; e lo racionalisme del govèrn francés menèt a la creacion d'una oficina plan poetica !

La seria es a l'encòp una comèdia **ninòia** e un polar de sciéncia-ficcion que se i crosan d'intrigas politicas, scientificas, amorosas, e tanben un grand mistèri. Seguissèm Didier Mathure, scientific rigorós e sceptic, que pauc a pauc se va daissar ganhar per l'estrambòrd de sos collègues doçament **tocats** e per l'idèa d'una vida extraterrestre. Es a l'encòp Mulder e Scully mas la còla del GEPAN es mai pròcha de la de Scooby-Doo que d'aquela de X-Files ! Mena d'enquèstas inspiradas d'observacions vertadièras, coma aquela bola de lum que travèrsa la rota e que se revèla sonque èsser una bola a facietas d'un concèrt de Jean-Michel Jarre tombada del camion... OVNI(s) camina plan-planet sus un fial leugièr entre mistèri prigond e humor **catimèl**.

Los creators Martin Douaire e Clémence Dargent, joves trentenaris, an tornat crear las annadas 70. Se son inspirats d'imatges d'archius, de l'ambient de las series d'alara e dels films de Pierre Richard o Louis de Funès. An fargat una obra originala de l'estetica remirabla, a partir d'una matèria populara. Solide, las referéncias a la SF americana son nombrosas e de còps saborosas coma la visita d'un jove Steven Spielberg en cerca d'inspiracion aprèp la sortida de *Rescontres del tresen tipe*. Mas l'esperit de la seria se bastís

a l'entorn de la cultura pòp a la nostra moda. Los hippies del Larzac, la tapissariá de flors, lo goró cosmic Raël, lo minitèl, Claude François, la fusada Ariane, Giscard... Mas sèm pertant pas dins un documentari !

L'espleit dins tot aquò es de jamai tombar dins la caricatura : las clinhadas **nostalgeek** demòran totjorn pertinentas, al servici de l'istòria.

Lo lum, lo decòr, la musica, son al còr del sòmi, l'uèlh se concentra e se meravilha de las colors dels vestits o de la beutat d'una 4L de gendarmariá que lusís coma jamai. La banda sonora elèctro rétro e futurista de Thylacine mena una bona dòsi de magia qu'acaba la cohesion d'aquela fabla modèrna e poetica.

Coma tota bona seria « d'època », OVNI(s) parla del temps nostre, de nostra dependéncia a la tecnologia o de nostre rapòrt isteric a l'informacion. Anticipa tanben los cambiaments societals, coma la plaça de las femnas als pòstes de poder, e fa veire de minoritats invisibles dins los films d'alara. Es pas una seria istorica, puslèu una fantasiá.

Dins lo grand **borbolh** actual de produccions, OVNI(s) interpèla per sa proposicion e son biais original de contar una istòria.



# 2 TEEN MOVIES A L'AZARD BAUTESAR,

Es sus MyCanal ò en VOD que lo critic afamat se fa uei son festenau de filmes recent. Seleccions au jorn lo jorn, lo jòc per eu es de charrar d'òbras que vei coma arriban, a l'azard de sei matins e, de còps que i a, pecaire, de sei jornadas. Impression dau moment? Una crisi tòca lo cinema recent, e mai foguèsse adreiçat ai jovents. Tèsi/Antitèsi. Doas experiéncias per preadòs, adòs e pòstadòs : Scooby ! e l'afrós BrightBurn.

## SCOOBY !

La chorma de Scooby-Doo a bòrd de son camion dei colors psiquedelicas ensaja de menar una enquista dins un scenari mau definit. A nòstre grand regret, Tony Cervone es un realizator qu'a l'especialitat de reprene per l'ecran bèu lei dessenhs animats de nòstra enfança : mai que mai Tom e Jerry segon sa filmografia. Scooby escapa pas a sei «spin off» peresós. Riche perque la Warner dempuet 1996 crompèt lei drechs a Hanna Barbera, lo còp comerciau vau lo còp tant que pòu dins una estetica laidassa en imatges de sintèsi ; recampa ambe sei dessenhs animats sens arma fachs a la lèsta e a l'ordenador la generacion dei gents nostalgics e de sei pichons pròches de l'apoplexia tant engolan aqueleis imatges rapids e colorats, sucrats e descorants coma de bònals Haribo. Siam luenh dau trach espés e atrivant de la làmia Mantalo ò dei Fadats dau volant. Perdèm tanben la tòca beatnik que fasiá lo chale deis aventuras dau chinàs e de son collèga Sammy.

Direm que per se desrevelhar davant una bòla de Benco, l'istòria es pas tant marrida qu'aquò perque festea lo rescòntre de Diabolo, Satanàs e dau Cerbère gregau. Avèm lei mites que podèm...

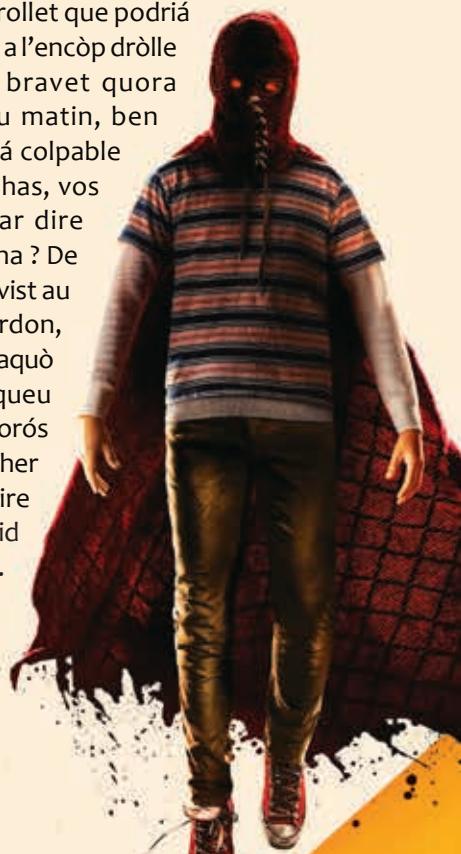


Dessenh animat american (2020), ambe lei votz de Zac Efron, Will Forte, e Gina Rodriguez.

## BRIGHTBURN : LO DRÒLLE DAU MAU

Per lei preadolescents que siam, amorós de l'òrre,afeccionats de sang e de còrs romputs, de bruchs d'òsses e de maissas arrancadas, òc, per nosautres, lei diables dau radassier, vaquí l'òbra crudèla e idealà que nos fau. Nos agradarà de nos identificar a-n-aqueu dròlle, personatge principau, enfant desvariat, frucha improbabla d'un Superman inconeget e d'una kriptonita (pichòt, me levaràs aquela besonha que pren de plaça dins lo garatge) qu'a lo poder au sens pròpri e figurat de tuar lo paire, ò la maire, ò lei dos. La produccion es ben sonhada e auriam jamai pensat que lo negatiu dau supereròi, dau fisic dau gent Elliot dins E.T., un drollet que podrià èstre ton fiu ò ton frairòt, a l'encòp dròlle ò extraterrestre, ben bravet quora engolís sei Kellogg's au matin, ben ensenhat coma fau, serià colposable de tant de mòrts. Familhas, vos ai en òdi ! Coma gausar dire que l'enfanca es assassina ? De mon sovenir, s'era jamai vist au cinema ; aquí pas de perdon, pas de morala, te, e ve, es aquò que te fa de ben dins aqueu periòde moligàs. Leis amorós dei signes a la David Fincher s'i retrobaràn. Podèm dire que la realization de David Yarovesky es... coratjosa.

Filme american d'orror e d'espavent (2019), ambe Jackson A. Dunn, Elizabeth Banks, David Denman.



Descorar : desgostar, far levar lo còr / Bòn : bonbon / Atrivar : atirar  
Chale : regale / Arrancar : derrabar, extirpar / Radassier : canapè



# La concòrdia de DISCORD

Discord es una aplicacion que monta. Es a mand de ringardizar de monuments tals coma Skype, WhatsApp o TeamSpeak. Nasquèt en 2015 amb las comunautats de gamers, e pauc a pauc evoluïgut, s'enriquiguèt de foncions de mai en mai socialas per acabar per sedusir un brave public. S'i tròban ara tota mena d'espacis, dins totes tematicas.

Lo grand bom de Discord data del confinament de març de 2020, que de liceans, d'estudiants, de còps los professors, s'i retrobèron pr'amor d'una eficacitat que mancava a las plataformas utilizadas fins aquí, e qu'amai se trobèron saturadas.

Dempuèi, la popularitat de l'apli acaba pas de pujar. S'i trapa l'esperit dels forums o dels grops Facebook, mas amb un fum de funcionalitats de mai. Podètz fargar lo vòstre espaci (servidor) e lo dividir en salons de discutida, çò que permet de conversacions ordenadas e legiblas. Çò sedusent es de poder escambiar pasiblament entre apassionats d'un meteis subjècte.

E l'occitan dins tot aquò ? Solide que nos interessam pas a Discord per azard, s'i retròban tot un fum d'amoroses o de curioses de las lengas e culturas minoritàrias. Alavetz, l'occitan i ten sa plaça. Un servidor ric de **gaireben** 400 membres atirèt particularament la nòstra atencion, se ditz *Nòstre País*. Es pro actiu e sos membres sortits d'Occitània e Catalunya mas tanben d'Euròpa tota e d'America, forman una gaujosa comunautat de l'anèl en quista de saber e de convivialitat. Per una màger part, son de liceans o d'estudiants, de totes nivèls de lenga e de totes nivèls d'interès per l'occitan. E solide, i crosam tanben de rainals mai vièlhs ; tot aquel monde parteja de coneissenças lingüisticas per aicí, de vidèos, de ligams e de memes per ailà.

Òm s'ajuda, òm s'encoratja e òm galeja ! L'ambient es totalament **destibat**. S'i pòt parlar, sens se prene lo cap, de la diversitat de la lenga, de sas grafias, de sos dialèctes, de sas escoles de pensadas ; de subjèctes que, sus Twitter o Facebook **alucarián** lo fuòc de polemicas sordas. Aquí lo «trollatge» es pro mestrejat, que l'apli marcha per invitacion, e dispausa de fòrças aisinas de moderacion.

En defòra d'aquò, s'i parla tot simplament de tot e de res, «del temps que fa», coma diria la grand. Es aquò qu'agrada a Loís Gavrós, estudiant a Malta e menaire del servidor. A capitat de fargar una comunautat internacionala d'occitanofònies e de curioses qu'escàmbian cada jorn en occitan. Resumís aital l'esperit de *Nòstre País* : «aprene e parlar». Basic. Luènh de tot canal oficial, aquel espaci e sos parièrs, los servidors Occitània, Nòrd-Occitans o encara Juòccitan, dedicat als videojòcs, son a fargar un «occitan liure», una lenga populara e descomplexada.





**En 10 ans d'existéncia, lo serviç de streaming Twitch a plan chamjat : autres còps reservat a la difusion de partidas de juec video o d'espòrt electronic, lo veíquí qu'interessa de mai en mai de monde en defòra de queu mitan. Uei twitch.tv es vengut un incontornable dau net, e quitament un media vertadier, emb daus biais de far nuòus per daus publics noveus !**



**BarBOT:** Noveu segueire, **Orsnegre09**, planvengut·da !



**Orsnegre09:** bonjorn 



**Lady\_Braga:** Quauqu'un coneis un bon dentista sus Periguers ? 



**Jòrgi\_Pompiron:** Ahahah, ma paura ! 



**Don\_Còrleon:** a ofèrt 1 abonament de niveu 1 a **pititgasteu**



**pititgasteu:** oO mercés !



**Lo\_chat\_venjaire:** 



**Leberon\_dau\_placard:** deve partir, mas tornarai benleu totaura, daus potons ! 



**manetairitz:** @ + tard!

Mas nos fau benleu començar per lo començament e explicar Twitch a los e las qu'an jamai agut l'ocasion de se trobar a espiar un « raid » mancat sus League of Legends o una amusanta partida d'Among Us a una ora avançada de la nuech...

Twitch quò es un serviç de difusion de video en directe (autrament dich de « streaming »), creat a la debuta per segre las gròssas competicions de juec video o alara difusar de las partidas a un comitat mai restrench. Twitch es pas solet a perpausar quò : daus concurrents coma YouTube o Facebook permeten tanben de streamar daus juecs. Mas Twitch es segurament, per lo moment, lo mai complet, emb sos sistemes de *chat* (discussion en directe), d'abonaments que donan drech a de las recompensas especialas, de « punts de chadena » per mercejar los e las que demòran fideus a un creator de contingut... E quò a pas eschapat a Amazon, que n'es proprietari dempuie 2014 !

Apres quauquas annadas, Twitch a començat de far venir de las personas que son pas a fons dins lo juec video, que se son pusleu botadas a dessenhlar, bastir de las maquetas, adobar lur veitura o nonmàs **platussar** en directe. Çò qu'es **presat** dins Twitch quò es l'interactivitat, los eschamges emb una comunautat mai o mens larja, tanben de se filmar en far quauquarren qu'auriam fach de tota faïçon, entau, per veire. Forçadament, una pandemia es passada per aquí, e lo *streaming* es vengut per totplen de gents una possibilitat de gardar contacte emb lo monde maugrat l'embarrament e la soletat.

E, dau còp, twitch.tv es vengut la radio de los qu'escotan pas la radio, o la television de las qu'avisan pus la television : quò es, parier, possible de chamjar de chadena, de zapar, de far quauquarren en mesma temps o au contrari de s'investir e de participar, segon son temps e son enveja.

Emb tot quò, daus medias dichs « tradicionaus » an començat de se virar vers Twitch. Lo mai emblematic quò es segurament Samuel Étienne, animator de *Questions per un Champion* sus França 3 per los vielhs e d'una revuda de premsa sus Twitch per los jòunes. Daus medias d'informacion l'an seguit, puei de las personalitats politicas, que s'i fan **convidar** coma se farián convidar au jornau de TF1.

Vesem aquí las limitas de l'ustilh : la lenga complicada d'un politician pas tròp abituat a se far **polhar** per dau monde que li responden còpsec rentra en oposicion emb lo mode dau *chat* qu'es mai directe ! Sens comptar que los medias an tendéncia de transpausar sus Twitch lurs còdis abituaus, regdes, quilhs que fan justament que lur viram de mai en mai l'eschina quand los vesem sus la tele dau salon...

Quò es malaisat de saber çò que i aurá après quela mòda, mas quò es segur que per subreviure sus Twitch e s'i far sa comunautat faudrá jugar emb los còdis de la plataforma : de l'originalitat per se **destriar**, de la regularitat per fidelizar, e, segur, pas aver paur de se lançar, sus quau subjècte que quò siá, mai benleu en occitan !



# [kosmopolit]

Kosmopolit qu'ei un jòc qui permet d'aubrir un restaurant internacionau dab los amics. Un restaurant cosmopolita on s'audeishen mei d'ua lenga...

E òc, gerir un restaurant ! Que s'ageish donc d'un jòc de cooperacion, e que't cau minimum 3 amics entà despartí's los ròtles. Prumèr, un serviciu qu'a un telefonet dab l'aplicacion Kosmopolit e escotaders, puish un « cap de partida » (de non pas con-hóner dab un mèste de jòc, aquiu qu'ei mei un mèste d'ostaleria) dab un quasernet e un gredon, e enfin cosinèrs qu'an, eths, cartas « ingredients » e cartas « plats », dab los noms e originas geograficas d'aqueths plats.

Lo serviciu que lança l'aplicacion e que's dèisha gavidar, los prumèrs clients qu'arriban e que'us cau préner las comandas. Après, que las te cau tornar díser au cap de partida entà qui las nòte suu son quasernet e qu'ac mande tot a la cosina, qui s'encarga d'amassar lo nom deu plat, l'ingredient e la taula concernida.

Quan la cosina qu'a trobat lo bon plat e lo bon ingredient, que transmeten las cartas dens lo sens contrari, e lo serviciu que valida sus l'aplicacion.

Òc-ben, mes brembatz-vos qu'ei un restaurant internacionau ! Los vòstes clients que son donc d'ua diversitat lingüistica de las granas, qu'entenèm donc deus « Ou-a pataka », « Gastam'béla » e tanben... « lou peskatssou » en occitan !

A la tota fin, entre lo servici e la cosina, las sonoritats que's desfòrman e n'ai pas tostems aisit de comprénder çò qui vòu lo client, e aqueuth pòt acabar per s'impacientar...



Entà diversificar las partidas que podem causir diferentas zònas geograficas e nivèus de dificultats.

Brac, Kosmopolit qu'èi un bon jòc de cooperacion e d'ambient, dens lo quau que ns'arridem plan a prononciar los plats en tot estressar de'ns i escàder lo servici. L'aplicacion qu'èi plan hèita, dab un vertadèr ambient sonòr de restaurant, qui'ns balha plan l'enneja.

Lo petit conselh de mei : jogatz dens pèças espartidas (ua tà har sala de servici e l'auta tà la cosina) entà mei de realisme e d'enjòc.

## ► DE SABER !

Kosmopolit qu'ei mei qu'un jòc pr'amor deu son aspècte lingüistic qu'ei estat realizat per cercaires, especialistas e locutors originaus, entà ne saber mei un liberet hòrt interessant sus aqueth tribalh qu'èi hornit dab la boita.



Despartir : partatjar / Gavidar : miar, guidar  
Escàder : arribar a, reüssir / Espartir : estremar o escartar, dividir





# ATLÀS, NAO, SPÒT E LOS AUTES



*Lo Diari que m'a demandat de vos parlar de robòts. Bon ! N'ei pas trop de temps mès que vam batalar un pauc. Tot prumèr, gojatas e gojats, sabetz çò qu'ei un robòt ?*

Ua maquina intelligenta ?



Hèm ! Parlament de robòt quan la maquina reagish au son environament, quan modifica lo son comportament segon çò que se passa. Donc, un robòt qu'ei com un uman : un **sarròt** de captaders, un cervèth (unitat centrau), quau-ques **daquòs** que hèn bolegar (motors, **sòlas**), un pauc d'energia e... anem, capdèth !



E BigDog ?

Aqueth borricòt qui pòrta l'equipament d'un sordat ? Òc que sap caminar sus un terren mauaisit mès que hè trop de brut. Non. Spòt se voletz, aqueth b'ei un bon can ! Dab lo son braç que pòt aubrir o forçar ua pòrta, dab la sua camerà 360° localizar los bandolèrs, aqueth òc. La polícia deu Massachusetts ne l'a pas causit per arren !

Los mens preferits e los mes complicats que son los umanoïdes. Prumèr, deven ténguer sus dues camas ! Los robotots qu'avançan tot doç, coma vielhs, mès Atlàs, eth, qu'ei auta causa. 1,50 m, 75 kg, 2 sistèmas de vision (un telemètre lasèr e camèras video), esterèo dens lo cap, captaders pertot, 28 articulacions idraulicas mobilas, camas e braç dab 28 grads de libertat. En 2013, que pòt demorar sus ua cama mès que cag de cuu a cada moment com un nenet d'un an. En 2015, que condusish ua veitura, que puja sus ua escala, que traversa **escombres**. En 2017 que hè un **arrèrsaut**. En 2018, que cor e hè deu parkour, aqueth espòrt acrobatic (subersautar un tronc, etc.) En 2019 que hè ua coreografia de gimnastica. En 2020, que camina a 5 km/h com un òme, que dança coma un hòu. Pensatz, quina mestresa de l'equilibri !



Que i a robòts qui servishen a quaucom coma *irobot*, l'aspirator de maison, *Jellyfishbot* qu'amassa lo salopèr sus l'aiga, *Moxie* que devisa de tot dab un mainat. O enqüèra *Moley Kitchen* que hè la cosina e la vaishèra solet. E cosina de prumèra ! Aqueth que còsta 340 000\$, alavetz que vos conselhi de lo vos bricolejar. Mès tot aquò qu'ei quincalheria.

Los robòts, los interessants, que son los qui hèn avançar la sciéncia. Per exemple, los qui n'an pas besonh energia o a pena : *Roboetle l'escaravat*, 88 mg, 15 mm, muscles artificials, que pòt portar 220 g sus l'esquia, susvelhar l'environament... O lo robòt medusa en cauchó dab tentacles de propulsion idraulica ; qu'ei moth com un limac, que passa pertot se... ua tortuga de mar ne lo minja pas !

N'i a d'autres ?



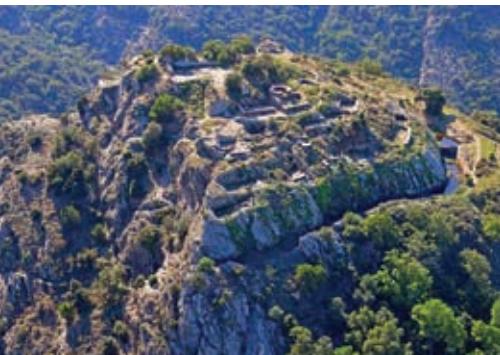
Ah, qu'avem tanben lo petit *Nao*, 5 kg, 60 cm, qu'entén un òrde e que l'executa de segur. Mès que sap tanben refusar d'aubedir... Tiò, tiò, vosauts tanben bravolàs. Dus cercaires de l'universitat de Tufts (USA) qu'ajustavan ua consigna : *Refusa d'aubedir se l'òrde ei dangerós per tu*. Qu'ei tot. E *Nao* qu'estima solet la situacion. Dens l'experiéncia coneguda, lo cercaire que demanda a *Nao* d'avançar. Mès *Nao* qu'ei sus ua taula e, s'avança, que va càger. *Nao* qu'arrefusa. Lo cercaire qu'insistish, *Nao* respón : « *it's unsafe* » (« qu'ei mausegur »). Fin finau, lo cercaire ç'ajusta : « *I will catch you* » (« que't vau gahar ») e *Nao* : « *OK* ». Ua proessa !

Pffff... tots aqueths robòts qui ne coneishem pas !

Ne los coneishetz pas ?  
Non d'un atòme, anatz un pauc sus internet !



# Lo massís de las Mauras



La Gàrdia Frainet



Ramatuela



Colobriera

Provença es una tèrra multipla, una archipèla de paisatges e d'univers que concentra una varietat rica e sovent mal coneугda. Longtemps associada a sa part occidental, o a la ciutat-monde de Marselha, fòrça particulara, aquel terraire d'òc es plan mai complèxe. Uèi, vos vòli menar dins una montanha secrèta de las ribas de Mediterranèa : lo massís de las Mauras, « la Maura » coma dison los ancians. Es una illa destacada del continent per la plana de las Mauras al Nòrd, e per los flumes Argens a l'Èst e Gapèu a l'Oèst. Al Sud es una còsta estrifada e betonada pilha-bilha que reten vòstre agach.

D'istorians volrián veire dins lo nom de « Maura » una referéncia a la preséncia sarrasina a l'alba medievala. Mas se lo site de La Gàrdia, l'anciana ciutat de Fraxinetum, foguèt plan lo refugi en tèrra cristiana dels musulmans al siècle 9, lo nom « Maura » es mai ancian e remanda segurament a la color escura de la ròca que marca la geologia locala. Lo sovenir de la preséncia « mauresca » es important e se retrobariá dins lo nom de Ramatuela, per exemple, que vendriá benlèu de l'arabe Rahmat-ûllah : misericòrdia divina... Sabèm tanben que los navigators sarrasins parlavan de Djebel al Qilal : la montanha de las « gèrlas », aquellas anfòras trobadas dins sos ancians vilatges. A l'època antica la Maura foguèt una tèrra de rencontre dels pòples mediterranèus que ne testimònian las nombrosas espavas etruscas, grègues, fenicianes, romanas, semenadas a l'azard dels estèls e de las tempèstas.

Pas cap vila importanta, cap d'urbanizacion, lo massís de las Mauras demorèt longtemps a l'escart de totes las vias de comunicacion, dificil d'accès, salvatge e escur. Es una montanha, òc, mas de nautor pro modèsta que sa cima es lo senhal de la Sauveta amb 776 mètres. L'adrech es un paisatge de maquis quand l'ubac se cobrís de castanhedas.

S'i practica lo « desruscatge » es a dire lo levar de la rusca dels siuers, coma en Corsega o en Cabilia. S'i cultiva tanben la castanha. Lo vilatge de Colobriera es d'alhors reputat per sas deliciosas varietats de marrons. La vinha i tròba tanben una plaça. La tèrra, rica en mica (un mineral lusent), es estada mesa a profièch per las socas localas coma lo famós morvèdre. L'aiga i es una ressorsa rara, los rius que talhan los versants son sovent intermitents e pòrtan lo nom de « garona » o « garoneta » quand se'n van rejónher la mar... La còsta, ela, èra un paradís, venguda un infèrn, subretot d'estiu quand los toristas envasisson sas platjas o las carrières de Sant Tropés, l'ancian vilatjon de pescadors per la jet set mondiala.

Vos faretz una idèa de la beatut perduda d'aquela encontrada marina en caminant sus lo litoral entre Cap Lardier e Cap Cartalhat, una banda de còsta salvada del chaple per lo Conservatori del Litoral. I crosaretz benlèu una tartuga d'Hermann, testimòni pasible dels temps antedeluvians, rescapada dels incendis. Davant la fòrça de las èrsas que rosigan la sabla, somiaretz als espandis de Corsega que, i a mai de 20 milions d'annadas, èran aquí, a portada de man, avant la deriva de las placas tectonicas, mas aquò es un autre barrutlatge...



Cap Cartalhat

Estrifar : retallhar, decopar / Pilha-bilha : en desòrdre

Estèl : ròca dins l'aiga dangierosa per los batèls

Ubac : costat nòrd d'una montanha (l'adrech es lo sud)

Rusca : partida exteriora d'un arbre

Siure : espècia de casse, de garric, utilizat per fer de lèuge (matèria dels taps !)

Chaple : massacre / Èrsa : onda, movement de l'aiga / Rosigar : manjar



# ESPÒRT E ECOLOGIA RECONCILIATS ?

N'avèm fach de camin en quauquei desenaus d'annadas, per considerar enfin la proteccio de l'environament coma una causa prioritària per nòstra societat. Es tras qu'important perqué pertòca la totalitat deis activitats umanas, e l'espòrt ne fa partida. De segur, son pas de metre dins la mema banasta de disciplinas coma l'escorreguda o l'escalada ambe lo gólf, l'esquí o la Formula 1. Mai d'un biais generau, la practica esportiva a un impacte sus nòstre environment. Sembla d'alhors que pendent un brave moment lo monde de l'espòrt e l'ecologia èran enemics, mai s'es amaisada aquela relacion, que cadun es conscient de la realitat de l'urgéncia climatica.

Dins l'espòrt, i a una molonada de factors que participan, dirèctament o non, a la pollucion de la planeta : la bastison e lo funcionament deis infrastructuras, lo desplaçament dei personas, l'alimentacion, la fabricacion e lo mandadís de divèrs produuchs, l'utilizacion deis ecrans de television o de telefòn, fins ai jornaus estampats per la premsa. Per aquò, lei grands eveniments esportius son sovent vists coma una empacha au respècte de la natura. E mai se la practica esportiva sembla pas polluenta, es tot çò qu'es a l'entorn que pausa problema. Lo Torn de França de ciclisme, per exemple, es pron criticat en causa de sei caravanas publicitàrias qu'escampan tot de long dau percors de milions d'objèctes ais espectators. Ne'n demòra de tonas sus la rota après son passatge e son lei collectivitats localas que pagan per netejar tot aquò.

Tanben fa parlar la copa dau Monde de fotbòl au Qatar. An bastit o renovat dotze estadis per la competicion, dins de condicions fòrça precàrias per lei trabalhadors. E coma fa fòrça caud dins aquela partida dau monde, devon tot climatizar per lo confort deis atlètas, e mai leis estadis sensa teulissa ! Avèm vist ambe lei campionats dau monde d'atletisme de Doha qu'un tal estadi pòt consumar tant d'electricitat coma una ciutat de 15 000 abitants. Per organizar aquelei manifestacions esportivas grandarassas, fa mestier de transportar miliers de personas, aquò tanben a de consequéncias sus l'environament. Viatjar es naturalament mai o

mens polluent segon lo tipe de transpòrt chausit. Se demandam donc perque lei jogaires dau PSG, que participeron au trofèu dei campions còntra l'OM au mes de genier de 2021, an pres l'avion per anar de París a Lilla mentre que fau pas mai d'una ora per l'i anar per lo tren.

Per sauvar la planeta, se pòdon pas suprimir totei lei competicions que son l'esséncia de l'espòrt despuet l'Antiquitat. Se pòt pasmens cambiar un fum de causas, leis organizators son d'alhors de mai en mai preissats per d'iniciativas ciutadanas. Per compensar leis inevitables emissions de CO<sub>2</sub> dins l'atmosfèra, lo Comitat Internacionau Olimpic ditz que vòu plantar una seuva en Africa. Coma aquò presentariá un bilanç carbòni positiu a partir de 2030, valent a dire que leis economias d'energia generadas serián superioras ai còntracòps negatiu de seis accions. Es una bona causa mai faudriá pas tornar far leis errors dau passat, coma quand fuguèt chausida Sòchi, una vila sensa nèu, per aculhir lei juecs olimpics d'ivèrn ! Enfin, considerem l'ecologia coma una responsabilitat partejada. Lei pichoneis estructuras associativas pòdon tanben, a son nivèu, metre en plaça de mesuras simplas. Cambiarà pas lo monde mai ben-lèu que donarà enveja au vesin de seguir lo movement.





# POUTOUNER

[*potonar*] verb. : « faire un bisou »

L'OCCITAN, ça se parle  
et surtout ÇA SE VIT !

jemejettealoc.com

Laurent Granger Consultant RCS Toulouse 790055834 - Crédit photo : Karan Kapoor - The Image Bank - Getty Images



Gropament d'Interès Public entre :

